

KANCELARIA SENATU

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI I KORESPONDENCJI

Warszawa, dnia 19 października 2017 r.

BADK/DPK/133/52/17 WW

P9-30/17

Nr: 30682	Data wpływu petycji 15 sierpnia 2017 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 16 października 2017 r.

**EMERYTURY Z FUNDUSZU
UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH**

TEMAT

**JEDNOLITY WIEK EMERYTALNY
DLA KOBIET I MĘŻCZYŹN**

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja zbiorowa

Stowarzyszenie Interesu Społecznego „Wieczyste”.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą zmiany ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w zakresie ustalenia jednolitego wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn oraz wcześniejszej emerytury dla kobiet i weteranów walki o niepodległość.

UZASADNIENIE WNOSZĄCYCH PETYCJE:

Autorzy petycji postulują wprowadzenie jednolitego wieku emerytalnego 65 lat dla kobiet i mężczyzn. Wnioskują także o przyznanie prawa do otrzymania wcześniejszej emerytury w wieku 60 lat dla kobiet i weteranów walki o niepodległość z lat 1956-89. W petycji wskazuje się tych weteranów, którzy świadczyli pracę po 1956 r. na rzecz organizacji politycznych i związków zawodowych, nielegalnych w rozumieniu przepisów obowiązujących do kwietnia 1989 r. oraz osób, które nie wykonywały pracy przed 4 czerwca 1989 r. na skutek represji politycznych.

W uzasadnieniu petycji podkreślono, że postulowane zmiany są zgodne z prawodawstwem Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy.

STAN PRAWNY:

Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) stanowi, że wszyscy są wobec prawa równi i mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny (art. 32). Obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego. Zakres i formy tego zabezpieczenia określa ustawa (art. 67 ust. 1).

Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1383 ze zm.) określa warunki nabywania prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych, zasady ustalania ich wysokości oraz zasady i tryb przyznawania oraz wypłaty świadczeń.

Świadczenia na warunkach i w wysokości określonych w ustawie przysługują ubezpieczonym jeżeli spełniają warunki do nabycia prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych FUS oraz członkom rodziny po ubezpieczonym

albo po osobie uprawnionej (art. 2 ust. 1).

Omawianą ustawę wielokrotnie nowelizowano, dwukrotnie w zakresie wieku emerytalnego. Od 1 stycznia 2013 r. weszły w życie przepisy stopniowo podwyższające wiek emerytalny z 60 lat dla kobiet i z 65 lat dla mężczyzn do jednakowego wieku 67 lat (szerzej w Informacjach Dodatkowych petycji). Od 1 października 2017 r. (na mocy zmiany ustawy z 16 listopada 2016 r. Dz. U. z 2017 r. poz. 38) powszechny wiek emerytalny został przywrócony (obniżony) i wynosi 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn.

Ubezpieczeni podzieleni są na 3 grupy wiekowe, przynależność do grupy skutkuje tym, że różne są warunki nabycia prawa do emerytury oraz zasady ustalania jej wysokości:

1. Urodzeni po 31 grudnia 1948 r. nabywają prawo do emerytury na tzw. nowych zasadach, które przewidują również nowy sposób ustalania jej wysokości. Podstawę obliczenia nowej emerytury stanowi kwota zwaloryzowanych składek na ubezpieczenie emerytalne zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego w ZUS, zwaloryzowanego kapitału początkowego oraz kwot środków zewidencjonowanych na subkoncie w ZUS w przypadku członków OFE. Emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego.

2. Urodzeni przed 1 stycznia 1949 r. nabywają prawo do emerytury oraz prawo do obliczenia jej wysokości na dotychczasowych zasadach. Wysokość emerytury uzależniona jest od okresu składkowego i nieskładkowego, wysokości podstawy wymiaru emerytury oraz kwoty bazowej, obowiązującej w dacie powstania prawa do świadczenia.

3. Urodzeni po 31 grudnia 1948 r. a przed 1 stycznia 1969 r. mają prawo do emerytury na dotychczasowych zasadach. Dotyczy to niektórych ubezpieczonych, jeśli spełnili łącznie warunki: nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego albo złożyli wnioski o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, do budżetu państwa; do 31 grudnia 2008 r. uzyskali wiek i staż ubezpieczenia do nabycia emerytury. O przystąpieniu do otwartego funduszu emerytalnego ubezpieczeni decydowali do 31 grudnia 1999 r. i uzyskiwali prawo do korzystania z niektórych świadczeń: wcześniejszej emerytury, emerytury w obniżonym wieku, emerytury w obniżonym wieku dla ubezpieczonych twórców i artystów.

Urodzeni po 31 grudnia 1948 r. (art. 24 ust. 1) mogą nabyć prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym – co najmniej 60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn – bez względu na staż ubezpieczeniowy. Wskazany przepis zawiera wyjątki od zasady ogólnej, umożliwiając nabycie prawa do emerytury przed osiągnięciem powszechnego wieku

emerytalnego. Dotyczy osób, które spełniają warunki do uzyskania wcześniejszej emerytury, emerytury: nauczycielskiej, kolejowej i górniczej oraz emerytury dla osób zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze.

Emeryturę w wieku powszechnym przyznaje się z urzędu zamiast pobieranej renty z tytułu niezdolności do pracy osobie, która osiągnęła wiek emerytalny oraz podlegała ubezpieczeniu społecznemu albo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym (art. 24a).

Warunki przejścia na emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym przez osoby urodzone przed 1 stycznia 1949 r. regulują przepisy art. 27 – 45.

Uprawnienia emerytalne w powszechnym wieku emerytalnym nabywają osoby, które udowodniły 20 lat składkowych i nieskładkowych kobiety i 25 lat mężczyźni (art. 27).

Emeryturę przyznaje się z urzędu zamiast pobieranej renty z tytułu niezdolności do pracy osobie, która osiągnęła powszechny wiek emerytalny oraz podlegała ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu (art. 27a).

Emerytura w powszechnym wieku emerytalnym przewidziana w art. 28 przysługuje pod warunkiem udowodnienia okresu składkowego i nieskładkowego, obniżonego do 15 lat w przypadku kobiet i do 20 lat w przypadku mężczyzn.

Ustawa z dnia 20 marca 2015 r. o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 693 ze zm.) reguluje m.in. zasady nabywania statusu działacza opozycji lub osoby represjonowanej z powodów politycznych oraz przyznawania świadczenia i pomocy pieniężnej.

Osobom wskazanym w ustawie o potwierdzonym statusie, na ich wniosek, przysługuje prawo do świadczenia i pomocy pieniężnej na mocy decyzji Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Ustawę znowelizowano 8 czerwca 2017 r. (Dz. U. z 2017 r. poz. 1386), zmiana obowiązuje od 31 sierpnia 2017 r. Świadczenie pieniężne w kwocie 402,72 zł miesięcznie, przyznawane jest bezterminowo i bez względu na wysokość dochodu osoby uprawnionej.

PRACE LEGISLACYJNE:

Do Sejmu 13 maja 2016 r. wpłynął obywatelski projekt ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 680). Celem projektu jest wprowadzenie prawa do przejścia na emeryturę dla osób z 40-letnim okresem składkowym.

Sejm na 23. posiedzeniu 21 lipca 2016 r. przeprowadził pierwsze czytanie projektu i skierowano go do Komisji Polityki Społecznej i Rodziny, która jeszcze nie rozpatrzyła tego projektu ustawy.

Do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej 2 października 2017 r.
Kancelaria Prezydenta RP przekazała petycję Pana Stanisława Porowskiego (nr 45) częściowo powiązaną z prezentowaną petycją, w sprawie nowelizacji ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych. Przedmiotem petycji jest przyznanie osobom głuchym o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz audiogramem wskazującym na ubytek słuchu powyżej 80 dB, prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym 55 lat – kobiety i 60 lat – mężczyźni, przy jednoczesnym łączeniu przyszłej emerytury ze świadczeniem rentowym. Resort udzielił odpowiedzi na petycję do 2 stycznia 2018 r.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Dyrektywa Rady z 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego (79/7/EWG) w art. 7 ust. 1 pkt a i b przyznaje państwom członkowskim uprawnienie do wyłączenia z zakresu jej obowiązywania kwestii dotyczących:

- ustalania wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn dla celów przyznania rent i emerytur oraz skutków wynikających z tej regulacji w odniesieniu do innych świadczeń,
- przywilejów przyznawanych w systemach ubezpieczenia emerytalnego osobom, które wychowywały dzieci, nabycia praw do świadczeń na podstawie okresów przerwy w wykonywaniu pracy ze względu na ich wychowywanie.

Dyrektywa zobowiązuje państwa członkowskie do prowadzenia okresowych badań wyłączonych zagadnień, celem weryfikacji czy w świetle zmian społecznych zachodzących we wskazanej dziedzinie uzasadnione jest podtrzymywanie tych wyłączeń (art. 7 ust. 2).

Państwa członkowskie powinny informować Komisję Europejską o przesłankach uzasadniających utrzymanie obowiązujących przepisów odnoszących się do wskazanych wyłączeń oraz o możliwościach ich późniejszej zmiany (art. 8 ust. 2).

Trybunał Konstytucyjny 15 lipca 2010 r. rozpoznał wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich (sygn. akt K 63/07) o zbadanie zgodności z Konstytucją RP zróżnicowania powszechnego wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn i wydał wyrok, w którym orzekł, że: art. 24 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie, w jakim przewiduje, że ubezpieczonym urodzonym po 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn, jest zgodny z art. 32 i art. 33 Konstytucji.

Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku stwierdził m.in., że zróżnicowanie

powszechnego wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn nie powoduje dyskryminacji kobiet, natomiast stanowi uprzywilejowanie wyrównawcze usprawiedliwione w świetle norm konstytucyjnych i wcześniejszego orzecznictwa Trybunału.

Nadto Trybunał podkreślił, że ustawodawca nie podjął decyzji o zrównaniu wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn, jednak do systemu prawa wprowadzono mechanizmy powodujące, że kobieta w wieku emerytalnym może zdecydować o kontynuowaniu pracy lub innej aktywności zawodowej, albo o przejściu na emeryturę.

W opinii Trybunału inne zasady przechodzenia na emeryturę kobiet i mężczyzn mogą być uzasadnione tylko w sytuacji, w której konieczne są działania wyrównawcze w celu zniwelowania skutków różnic o charakterze biologicznym lub społecznym pomiędzy tymi grupami. Zasada równości kobiet i mężczyzn nie wymaga, aby sytuacja osób obu płci była jednakowo uregulowana. Różne traktowanie nie musi się wiązać z pogorszeniem warunków jednej z grup podmiotów względem drugiej, lecz może być związane z obiektywnymi różnicami pomiędzy nimi.

Ponadto Trybunał dodał, że rozłożone na wiele lat reformy zrównywania wieku emerytalnego są planowane, realizowane albo zakończone w wielu państwach europejskich. Zmiany w tym kierunku są traktowane jako cel do osiągnięcia w przyszłości w świetle prawa UE i prawa międzynarodowego.

Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z 15 lipca 2010 r. (sygn. akt S 2/10) przedstawił Sejmowi RP uwagi dotyczące celowości podjęcia działań ustawodawczych zmierzających do stopniowego zrównania wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej 8 sierpnia 2017 r. w związku z pismem Komisji Europejskiej w sprawie wieku emerytalnego poinformowało m.in., że przepisy wprowadzające zróżnicowany wiek emerytalny dla kobiet i mężczyzn są prawidłowe, zgodne z oczekiwaniami społecznymi, polską tradycją.

Resort stwierdził, że pomimo zrównywania wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn w innych państwach UE, to różny wiek obowiązuje w: Austrii, Polsce, Bułgarii, Czechach, Chorwacji, Rumunii, Wielkiej Brytanii i na Litwie. Przywracany wiek emerytalny 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn, analogiczny jak obowiązujący do czasu wejścia w życie ustawy podnoszącej wiek emerytalny w 2012 r. funkcjonował w Polsce, ze względów kulturowych i społecznych, w czasie gdy Polska wstąpiła do UE i obowiązuje przez cały okres jej członkostwa. Dyrektywa (79/7/EWG) obowiązuje ponad 38 lat, a od czasu wstąpienia Polski do UE także nasz kraj. Art. 7 dyrektywy przesądza, że nie narusza ona prawa państw członkowskich do wyłączenia z jej zakresu ustalania wieku emerytalnego.

Ministerstwo podkreśliło, że przejście na emeryturę wynika z indywidualnej decyzji osoby uprawnionej i następuje na jej wniosek. Emerytura to prawo, a nie obowiązek czy przymus. Kobiety same decydują, kiedy przejść na emeryturę. Resort prowadzi szeroką akcję informacyjną, przekazując wiedzę niezbędną do podjęcia decyzji. Wybór zależy od sytuacji osobistej ubezpieczonego i wiąże się z oczekiwaniami co do wysokości przyszłych świadczeń, oceną stanu zdrowia, sytuacją rodzinną czy materialną.

Interpelacja nr 14787 z 8 sierpnia 2017 r. do ministra rodziny, pracy i polityki społecznej w sprawie zarzutu o dyskryminację w prawie emerytalnym. Resort stwierdził m.in., że dyrektywa (79/7/EWG) nie wymaga bezwzględnego zrównania wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn w państwach członkowskich UE. Przywrócenie wieku emerytalnego, który obowiązywał do końca 2012 r. należy do kompetencji ustawodawcy krajowego i nie podlega reglamentacji przez prawo unijne. Zgodnie z dyrektywą w 2016 r. rząd przeprowadził kompleksowy przegląd funkcjonowania systemu emerytalnego, który nie uzasadniał zmiany stanowiska w kwestii zróżnicowania wieku emerytalnego ze względu na płeć. Na mocy ustawy z 16 listopada 2016 r. Rada Ministrów – co trzy lata – dokona przeglądu funkcjonowania systemu emerytalnego, a jego wyniki przedłoży Sejmowi nie później niż do 31 maja 2019 r., przedstawi je również Komisji Europejskiej.

INFORMACJE DODATKOWE:

Od 1 stycznia 2013 r. na mocy ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw nastąpiło stopniowe wydłużenie wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn do jednakowego wieku 67 lat. Osiągnięcie tego wieku miało być warunkiem uzyskania emerytury dla kobiet urodzonych po 30 września 1973 r. oraz dla mężczyzn urodzonych po 30 września 1953 r.

Ustawą z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw od 1 października 2017 r. przywrócony został wiek emerytalny 60 lat dla kobiet i 65 dla mężczyzn.

Kodeks pracy w art. 39 stanowi, że pracodawca nie może wypowiedzieć umowy o pracę pracownikowi, któremu brakuje nie więcej niż 4 lata do osiągnięcia wieku emerytalnego, jeżeli okres zatrudnienia umożliwia mu uzyskanie prawa do emerytury z osiągnięciem tego wieku.

OPRACOWAŁA

Wanda Wójtowicz

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz